

Sledi Petra Liparja v Kranju

Prva četrtina letošnjega leta, še posebno pa prvi teden februarja, je v Kranju potekala v spomin na stoto obletnico rojstva Petra Liparja. Nanj so se spomnili najprej z razstavo v Mestni knjižnici Kranj, ki sta jo pripravila Nina Svetelj in Franc Sever. Razstavo Gorenjskega muzeja, Glasbene šole Kranj in Zgodovinskega arhiva Ljubljana – Enota za Gorenjsko Kranj z naslovom ***Glasbenik Peter Lipar (1912–1980) in njegove sledi v Kranju*** v kranjski mestni hiši si je bilo mogoče ogledati od 31. januarja do 10. marca 2013. Potem ko je bilo mogoče petega februarja v domu krajanov Primskovo prisluhniti Liparjevemu delom, pa so kar v enajstih referatih spregovorili o njem še naslednji dan na znanstvenem simpoziju. O naštetih dogodkih sta bili izdana vabila za razstavo v mestni hiši in zloženka o razstavi, ki jo je pripravila avtorica razstave mag. Monika Rogelj. Koncert slušateljev Glasbene šole Kranj je pospremil programski list s programom, z opisom skladatelja, dirigenta, učitelja, ravnatelja in organizatorja Petra Liparja (Mengeš, 30. 12. 1912 – Kranj, 13. 8. 1980) ter nastopajočih: mladinskega pevskega zbora Glasbene šole Kranj pod vodstvom Urške Štampe, mezosopranistke Eve Čeh, komornega zbora De profundis pod vodstvom Branke Potočnik Krajnik ter godalnega orkestra Glasbene šole Kranj, ki ga vodi Tomaž Pinter. O simpoziju, ki je potekal v dvorani Glasbene šole Kranj na Trubarjevem trgu, so Mestna občina Kranj, Glasbena šola Kranj in Center za interdi-

sciplinarne in multidisciplinarne raziskave in študije Univerze v Mariboru izdali priložnostno knjižico s povzetkom referatov in kratko predstavitev nastopajočih dr. Franca Križnarja, doc. ddr. Jonatana Vinklerja, izr. prof. dr. Aleša Gabriča, ddr. Damirja Globočnika, Mije Mravlje, Katarine Debevec, prof., izr. prof. mag. Ivana Florjanca, izr. prof. dr. Jerneja Weissa, izr. prof. dr. Andreja Missona, Branke Potočnik Krajnik, prof., ter asis. Tjaše Ribizel.

Peter Lipar, dec. 1962

Peter Lipar je vse svoje poklicno življenje deloval v Kranju ter mestu pustil neizbrisen kulturni pečat, je zapisalo Delo ob odprtju razstave v mestni knjižnici. Pa kljub temu v Kranju ni mogoče najti prav ničesar, kar bi spominjalo na človeka, ki je vodil kranjsko glasbeno šolo v letih od 1938 do 1972. Po njem ni poimenovana nobena ulica, nobena ustanova, le moški pevski zbor Društva upokojencev Kranj nosi njegovo ime.

Na odprtju razstave *Glasbenik Peter Lipar (1912–1980) in njegove sledi v Kranju* v mestni hiši je – po izvedbi Liparjevih skladb *Zajček v snegu* na besedilo Vere Albreht ter *Uganka* na besedilo Danila Gorinška, ki ju je zapela mezzosopranistka Eva Čeh ob spremljavi pianistke Minee Marton pod mentorstvom Francke Šenk – direktorica Gorenjskega muzeja Kranj Marija Ogrin povedala, da sta se septembra 2012 v muzeju oglasila France Križnar in ravnateljica Glasbene šole Kranj Petra Mohorčič s predlogom, da bi naredili nekaj skupnega v letu, ko praznujemo stoto obletnico rojstva kranjskega glasbenika Petra Liparja. Pobuda je bila sprejeta, k sodelovanju so povabili tudi Zgodovinski arhiv Ljubljana – Enota za Gorenjsko Kranj, kjer so pregledali vse gradivo o Liparju. Našli so ga obilo, ki je sedaj na ogled. To nalogo je vodila gospa Marija Kos. Vodja Zgodovinskega arhiva Ljubljana mag. Bojan Cvelfar je na odprtju razstave o Petru Liparju opozoril, da bo prihodnje leto minilo sto let od smrti skladatelja, gorenjskega rojaka Davorina Jenka. »Z nekaterimi ustanovami v Srbiji smo že navezali stike,« je omenil, »da bomo primerno zaznamovali ta jubilej.«

Avtorica razstave mag. Monika Rogelj je v polno zasedeni stebrišni dvorani mestne hiše spomnila obiskovalce, da marsikdo med njimi najbrž hrani kakšen spomin na Petra Liparja: »Mogoče ste ga srečevali na hodnikih, v razredih glasbene šole, mogoče ste peli v katerem od njegovih zborov ali pa ste se udeležili katere od številnih prireditev, na katerih je nastopal s katerim od zborov ali orkestrrov, ki jih je vodil,« je neuradno nanizala vse oblike Liparjevega delovanja v Prešernovem mestu. V zgibanki, ki jo je v tristo izvodih izdal Gorenjski muzej Kranj, je zapisala, da se je v glasbeni družini v Mengšu rojeni Peter leta 1931 vpisal na Državni (glasbeni) konservatorij v Ljubljani, kjer je študiral kompozicijo v razredu skladatelja Slavka Osterca. Istočasno je v Mengšu že vodil mešani pevski zbor. Septembra 1938 je nato prevzel vodenje Glasbene šole Kranj in poučeval tudi glasbo na gimnaziji. Takrat je stopil na pot ravnatelja, pa tudi skladatelja, dirigenta, zborovodje, glasbenega pedagoga in organizatorja ter osrednje osebnosti glasbenega življenja v Kranju. Tu je pustil neizbrisljivo glasbeno sled, pa ne le tu, temveč tudi v vsem slovenskem prostoru.

»Tudi naša mestna hiša je resno povezana z Liparjevimi prizadevanji, da bi glasbene prireditve dosegle čim širši krog občinstva. V prvem nadstropju, v renesančni poročni dvorani so se v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja zvrstili številni koncerti solistov in komornih zasedb, ki jih je Peter Lipar organiziral

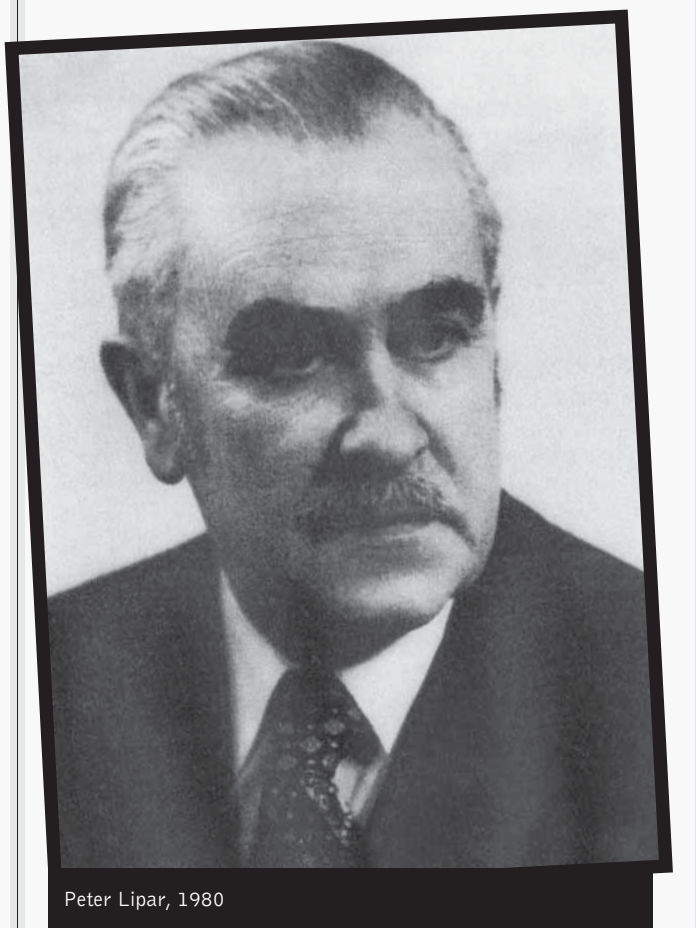
v okviru koncertne poslovalnice. Bili so odlično obiskovani. Aprila 1978 je bil stoti po vrsti,« je izluščila še eno od Liparjevih dejavnosti.

Ravnateljica Glasbene šole Kranj Petra Mohorčič je ovrednotila zbrano gradivo kot dokumente, ki govorijo o uspešnosti tega človeka, gospoda v pravem pomenu besede. Prav razstava je pričala o njegovi širini. O tem, da uspešen človek ne more biti zapečkar, da ne more biti ozko usmerjen, ampak mora delovati na številnih področjih in ne samo v ozkih mejah svojega mesta in svoje domovine. Vse to je Peter Lipar dosegel in presegel; ne samo s številnimi zbori in orkestri, ki jih je ustanovil, ter šolo, ki jo je toliko let uspešno vodil; predvsem iz te razstave lahko vidimo tudi njegovo pedagoško usmerjenost, ki je znala pritegniti marsikoga. Od teh je marsikdo tudi tukaj z nami. »Še nekaj sem želela poudariti, kar se mi zdi za Kranj zelo pomembno,« je sklenila svoj nastop. »Že gospod Peter Lipar si je prizadeval, da bi Kranj dobil ne samo nove prostore za glasbeno šolo, ampak tudi koncertno dvorano (glasno pritrjevanje ljudi). Ne vem, ali je bil prvi, ampak zagotovo je bil tisti, ki je želel narediti to uslugo Kranjčanom. Kajti zdi se mi, da sta kultura in umetnost v teh časih še kako pomembna. In upam, da se bo kdaj kaj premaknilo tudi na tem področju.«

Podžupanja mestne občine Kranj Nada Mihajlovič tokrat ni pritegnila dolgoletnim željam Kranjčanov, temveč je še podrobneje nanizala, kaj vse je Peter Lipar delal v Kranju in za Kranj. Bil je organist na kranjskem župnijskem koru, bil je učitelj in ravnatelj glasbene šole. Leta 1945 je ustanovil moški, čez štiri leta pa še ženski pevski zbor, ki sta se z združitvijo leta 1952 ob odkritju spomenika pesniku pred gledališčem preoblikovala v mešani pevski zbor Franceta Prešerna Kranj. Njegov umetniški vodja in dirigent je bil do leta 1975. Lipar je vodil tudi učiteljski pevski zbor Staneta Žagarja Kranj in oktet Sava Kranj. Vodil je glasbene skupine in organiziral številne dogodke in koncerte. Zložil je tudi okrog tristo del, predvsem zborovskih. Peter Lipar je bil vedno spremljevalec vseh kulturno-umetniških dogodkov – kot organizator ali kot izvajalec.

Dvorana Glasbene šole Kranj na Trubarjevem trgu 3 je gostila že omenjeni znanstveni simpozij. Nastopajoče smo že navedli, dodajmo nekaj izstopajočih spoznanj o Petru Liparju. F. Križnar je v opisu življenjskih in delovnih prelomnic Petra Liparja izpostavil Liparjev idejni nazor: »Po prihodu v Kranj leta 1938 se je udinjal tudi na kranjskem koru. Bil je med aktivnimi pedagogi nemške ekspoziature celovškega glasbenega konservatorija (1941–1943), bil med somišljeniki in celo sodelavci Osvobodilne fronte v Kranju (1943–1945) in po vojni, po letu 1945 na povsem levem ideološkem bregu. Posvečal se je prosvetiteljskemu delu med ljudskimi množicami, krepitvi narodne zavesti, ustvarjanju glasbe za delovnega človeka v revolucionarnem času.« J. Vinkler je v opredelitvi literarnih besedil

v delih Petra Liparja ugotovil, da se v skladateljevih zborih in samospelih kaže izviren individualni izbor besedil kanoniziranih in nekanoniziranih avtorjev slovenske književnosti, ki je bil uokvirjen s skladateljevim umetniškim razumevanjem in hontenjem ter tako stran od modnosti ali idejne zaželenosti/zaokazanosti trenutka, v katerem je nastala posamezna skladba. A. Gabrič je opisal posebnosti gospodarskega in kulturnega stanja v Kranju in okolici. Ob Liparjevem prihodu v Kranj je bilo to resnično gospodarsko razvijajoče se mesto, ker pa so bili zaposleni doma iz okoliških vasi, so tam zadovoljevali svoje kulturne potrebe. Tako je bilo tudi s pevskimi zbori. D. Globočnik je skušal opredeliti, kako je Kranj preveval Prešernov duh. Opisal je nastajanje Prešernovih spomenikov, in sicer Smerdujevega poprsja v galeriji Prešernove hiše, spomenika pred Prešernovim gledališčem ter Dolinarjevega poprsja v Prešernovem gaju. Spomenik Frančka Smerduja so odkrili 28. 12. 1952 in takrat je prvič zapel 99-članski mešani pevski zbor Franceta Prešerna, ki ga je vodil Peter Lipar. Izvedli so *Zdravico/Zdravljico* ter pesem *Pevcu*, ki jo je za ta namen uglasbil Lipar. Nastopu je prisluhnilo več kot šest tisoč ljudi. M. Mravlja je o repertoarju »Liparjevega« zbor Franceta Prešerna Kranj ugotovila, da so bili koncertni sporedi pogosto slogovni. Razumljivo je, da so pogosto prepevali partizanske, borbene, revolucionarne, narodnoubuditeljske in podobne pesmi, a večkrat so pripravili koncerte slovenskih ljudskih pesmi, skladbe čitalniške dobe in posameznih priljubljenih in še živečih slovenskih skladateljev. Včasih tudi po stanu, v katerem so delali. Ob obletnicah umetniškega delovanja pa so prepevali le njegove, Liparjeve pesmi. Že med referati prej navedenih nastopajočih se je večkrat izpostavilo vprašanje, kako in kje je končalo ustvarjalno gradivo Petra Liparja po njegovi smrti. Namigi so bili, da se ni nihče pobrigal zanj in da je bilo uničeno – vsaj tisto, kar je bilo na njegovem domu. K. Debevec je ob proučevanju opusa skladatelja Petra Liparja v naših knjižnicah med drugim lahko le ugotovila, da v kranjski območni izpostavi Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti ni nobenega njegovega gradiva. I. Florjanc je zatrdil, da je od orkestralnih del dosegljiva le partitura *Plesne suite* za godalni orkester, ki je izšla v *Edicijah Društva slovenskih skladateljev* leta 1969. J. Weiss je ugotovil, da je Lipar uglasbil nekaj nad deset samospევov, v katerih je podvržen impresionistični izraznosti. A. Misson je spomnil, da je Lipar posvetil življenje poklicu glasbenika – kot pedagog, zborovodja in skladatelj, ki se je še posebno posvetil skladanju zborovskih skladb. Zato ni nenavadno, da ga je Mirko Cuderman uvrstil med izbrane slovenske zborovske skladatelje ter posnel in izdal leta 2007 ploščo z njegovimi skladbami – zbori. B. Potočnik Krajnik spominja, da je ustvaril Lipar relativno bogat opus pesmi za otroke in mladino z vidika današnjega zborovodje. Pa

Peter Lipar, 1980

še spoznanje T. Ribizel o komornem opusu: ocenila je, da se je skladatelj posvečal tem delom v času svojega študija kompozicije pri Slavku Ostercu ter tudi kasneje, ko je vodil gimnazijski moški zbor in mladinski godalni kvartet Kranj. Ta komorna dela so v večini ohranjena v celoti.

Ravnateljica Glasbene šole Kranj P. Mohorčič, pobudnik prireditve ob stoti obletnici rojstva Petra Liparja F. Križnar, ravnateljica Gorenjskega muzeja Kranj M. Ogrin, Zgodovinski arhiv Ljubljana – Območna enota za Gorenjsko Kranj, M. Kos ter izposojevalci gradiva Vanda Gerlica in Francka Mausar kot nekdanji članici zbora in družina Škrlep iz Mengša so storili izjemna dejanja, da so oživili spomin na Petra Liparja. Kdo je sedaj na vrsti v Kranju, ki se rad ponaša kot kulturno mesto, da se bomo z njegovim likom lahko srečali, kadar koli se bomo mudili na mestni ploščadi med Savo in Kokro? Res v svetu mestne občine Kranj ni nikogar, ki bi zmoget prodreti s pobudo ali predlogom, da Kranj končno že dobi primerno koncertno dvorano in da po skladatelju, dirigentu, učitelju, ravnatelju ter organizatorju poimenuje pomembno prometnico. Tudi zato ker nihče ni pustil v Kranju toliko sledi, kot prav on – Peter Lipar.